

Volume 9, Issue 3, May 2022, p. 235-244

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3155>

ArticleHistory:

Received

13/03/2021

Accept

06/05/2022

**Available
online**

15/05/2022

PROBLEMS FACED BY TEACHERS IN TEACHING TURKISH TO FOREIGN SECONDARY STUDENTS

YABANCI UYRUKLU ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNE TÜRKÇE
ÖĞRETİMİNDE ÖĞRETMENLERİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR

Altan Serkan YILMAZ¹

Abstract

Countries have to temporarily or permanently host citizens of other countries for various reasons. It is one of the important duties of state administrators to ensure the integration of individuals who migrated from foreign countries and came to their own country. One of the first steps of this harmonization is to include foreign nationals who are of education age in the education system and to enable them to continue their education from where they left off. In order for foreign students to receive education, the priority is to ensure that students learn the native language used in the country. This study aims to determine the problems faced by teachers in teaching Turkish to foreign students studying in secondary schools. For this aim, a descriptive case study with a holistic single case pattern was carried out as a qualitative study. In the 2020-2021 academic year, 15 secondary school teachers working in secondary schools in Ordu province Ünye district and who have given or are teaching Turkish to foreign students were included in the study group. The 5-question interview form developed by the researcher was applied to the teachers in the study group. Findings were obtained in accordance with the purpose and sub-objectives of the research by applying content analysis to the answers given by the participants. According to these findings; The psychological problems of foreign students are one of the biggest problems in teaching Turkish, it is not possible to generalize the desire of foreign students to learn Turkish, but this attitude has changed over time, the support of their families in teaching Turkish to foreign students is positive, and It was concluded that another student, speaking the same language as the foreign student, contributed to the solution of the problems encountered by teachers in teaching Turkish to foreign students in secondary school. According to the results obtained in the study, various suggestions were made to researchers and practitioners.

Keywords: Secondary school, Turkish education, foreign student

Özet

Ülkeler çeşitli nedenlerle başka ülke vatandaşlarına geçici ya da kalıcı olarak ev sahipliği yapmak durumunda kalırlar. Dış ülkelerden göç ederek kendi ülkesine gelen bireylerin topluma uyumunu sağlamak devletin önemli görevlerinden

¹ Millî Eğitim Bakanlığı, Öğretmen, altanserkanyilmaz@gmail.com, 0000-0002-7558-5782

birisidir. Bu uyumun ilk basamaklarından biri de eğitim çağında olan yabancı uyruklu kişilerin eğitim sistemine dahil edilmesi ve eğitimlerine kaldıkları yerden devam edebilmelerinin sağlanmasıdır. Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim alabilmeleri için de öncelik öğrencilerin ülkede kullanılan ana dili öğrenmelerini sağlamaktır. Bu çalışma ortaokullarda okuyan yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların belirlenmesini amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nitel bir çalışma olarak bütüncül tek durum desenli betimsel durum çalışması gerçekleştirilmiştir. 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Ordu ili Ünye ilçesindeki ortaokullarda görev yapan ve yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe eğitimi vermiş ya da vermekte olan 15 ortaokul öğretmeni çalışma grubuna dahil edilmiştir. Çalışma grubundaki öğretmenlere araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan 5 soruluk görüşme formu uygulanmıştır. Katılımcıların vermiş oldukları yanıtlara içerik analizi uygulanarak araştırmanın amacına ve alt amaçlarına uygun şekilde bulgular elde edilmiştir. Bu bulgulara göre; yabancı uyruklu öğrencilerin ruhsal sorunlarının Türkçe öğretiminde en büyük sorunlardan biri olduğu, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenmeye karşı isteklerinin genellemesinin mümkün olmadığı, ancak bu tutumun zamanla değiştiği, yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde ailelerinin desteğinin olumlu olduğu ve ortaokulda okuyan yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların çözümünde öğrenci ile aynı dili konuşan başka bir öğrencinin katkısının olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlara göre araştırmacılara ve uygulayıcılara çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul, Türkçe eğitimi, yabancı uyruklu öğrenci

GİRİŞ

Devletler birçok nedenden ötürü başka devletlerin vatandaşlarına ev sahipliği yapmak durumunda kalmaktadır. Bu durumun nedenleri arasında önemli oranda kitlesel göç yer almaktadır. Kitlesel göçlerin dışında ülkenin iş imkanları, eğitim kapasitesi ve kalitesi, sağlık hizmetleri, refah düzeyi ve turistik nedenler vb. gerekçelerle de insanlar doğup büyüdüğü topraklar dışında başka ülkelerde yaşamlarını sürdürmeye yönelebilmektedir (Bernard ve Perales, 2020; Günay, Atılgan ve Serin, 2017). Yaşamlarını farklı bir ülkede devam ettirmek durumunda kalan bireylerin, yeni dahil oldukları topluma dair uyum sağlamaları gereken birçok kural olması ve bu kurallara çok hızlı bir şekilde uyum sağlamaya ihtiyaç duymaları içinde oldukları adaptasyon sürecinin önemli bir soruna dönüşmesine neden olmaktadır. Ancak oluşan bu sorunlar yalnızca ülke değiştiren bireyin sorunu olmayacak, dahil oldukları ülke için de sorun olmaya başlayacaktır. Özellikle kitlesel göç sonrasında önemli bir nüfus ile ilgilenmek ve kendi toplumuna uyum sağlamaları konusunda tedbirler almak durumunda olan ülkeler için en önemli araç eğitimidir (Juang ve Schachner, 2020).

Geçici ikamet yoluyla ya da göç ederek ülkelerine yerleşen yabancı uyruklu bireylerin ön öğrenmelerinin tespiti, mevcut belgelerinin denkliklerinin sağlanması ve eğitim çağında olanların eğitimlerinin aksamaması için gerekli tedbirlerin alınması, ülkelerin yabancı uyruklu bireylerle ilgili alması gereken eğitim tedbirlerinin başında gelmektedir (Dikici, 2021). Bu tedbirlerin dışında eğitim sistemine dahil olan yabancı uyruklu öğrencilerin dil bilgisinin yetersiz olması ya da hiç olmaması, öğrencilerin ülkenin eğitim sistemine ve toplum yapısına ilişkin bilgisinin olmaması, kültürel farklılıklar, eğitim sistemindeki bürokrasinin yabancı uyruklu öğrencilere uygun hale getirilmesi, okulların yapıları, sınıf – ders geçme sistemlerinin bu duruma uygun olmaması vb. birçok sorun karşısında eğitim yöneticilerinin çözüm bulması ihtiyacı doğmaktadır (Aytaç, 2021).

Boz (2016)'a göre Türkiye, coğrafi konumu ve güney doğu ve doğu sınırlarında yaşanan siyasi olaylar sebebiyle, Asya'dan ve Ortadoğu'dan batıya göç etmeyi isteyen kitleler için önemli bir durak ve hedef ülke pozisyonundadır. Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yıllık Göç Raporu (2016) bu durumun önemli bir göstergesidir. Rapora (2016) göre sadece Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet okullarındaki yabancı uyruklu öğrenci sayısı

232.714'tür (s. 46). Yine aynı rapora göre Türkiye'deki yüksek öğrenim okullarındaki yabancı uyruklu öğrenci sayısı 103.727'dir (s. 44).

Yabancı uyruklu öğrencilerin dahil olduğu ülkenin eğitim sistemine uyum sağlamasındaki en büyük engellerden biri yabancı uyruklu öğrencinin eğitim almaya devam edeceği dili bilmiyor olmasıdır. Türkiye'de, özellikle son yıllarda Güneydoğu ve doğu sınırlarından göç ederek gelen yabancı uyruklu öğrencilerin, ülkenin eğitim sistemine en hızlı şekilde adaptasyonu için öğretmenlerin ilk hedeflerinden biri öğrencilerin Türkçe öğrenmelerini sağlamak olmaktadır. Öğretmenler yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimlerine ilişkin üç temel sorun ile karşılaşmaktadır. Bunlar öğrencinin göç esnasında ya da göçe iten süreçte yaşamış olduğu olası travmalarla başa çıkılmalarında rehberlik yapmak, eğitim sistemine uyumlarını sağlamak ve sağlıklı bir öğretmen-veli-öğrenci iletişimi sağlamaktır (Demir, 2020).

Bireyler eğitimini ister yazılı kaynaklardan kendi çabası ile isterse bir öğretmenden alıyor olsun, eğitim alabilmesinin en önemli faktörü eğitim aldığı dili anlayabiliyor olmasıdır. Aksi halde almaya çalıştığı eğitimin vermeye çalıştığı kazanımları almak yerine yalnızca öğretimin sürdürüldüğü dili öğrenmek konusunda kazanımlara ulaşabilecektir. Bu durumda Türkçe bilmeyen öğrencilere, diğer derslerin kazanımları verilmeye çalışılırken aslında yalnızca Türkçe hakimiyeti ile ilgili kazanımlar verilmiş olacaktır. Fakat bu dil eğitimi için istenilen bir yöntem değildir. Bu yüzden öğrencilere tüm derslerden kazanımlar verilmeye başlanmadan önce dil bilgisine ilişkin kazanımların sağlanması önem arz etmektedir (Yaman, 2020). Bu nedenle bu araştırma yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi esnasında öğretmenlerin yaşadıkları sorunları konu edinmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Öğrenmenin en önemli araç-gereçlerinden biri iletişimdir. İletişim sağlanmadan öğrenmenin gerçekleşmesi epeyce sınırlı kalacaktır. Öğretmen ile öğrenci arasında gerçekleştirilmeye çalışılan bir öğrenme-öğretme faaliyetinde ise iletişim vazgeçilmez bir unsur olacaktır. Bunun sağlanabilmesi için de öğretmen ile öğrencinin aynı dili konulabiliyor olması beklenmektedir. Eğer öğretmen ile öğrenci aynı dilleri konuşamıyorlarsa öğrencinin dil eğitiminin tamamlanarak öğretmeni anlayabiliyor olmasının sağlanması gerekmektedir. Yabancı dil eğitimi alan öğrenciler öğretmenleri ile farklı bir dilde iletişim kurmayı öğrenseler de bu öğrenim yalnızca dil eğitimi ile sınırlı kalacaktır. Diğer eğitimlerinin ortak bir dilde olması sağlanamadığı takdirde eğitimin verimli geçmesi beklenmemelidir. Türkiye'de özellikle son yıllarda artan göçmen sayısı ve yabancı uyruklu öğrenci sayısı göz önünde bulundurulduğunda, okullarda Türkçe anlayamayan ve konuşamayan öğrenci sayısında oldukça artış yaşanmıştır. Bu araştırma ile ortaokullarda okuyan yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Bu araştırma öğretmenlerin yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi esnasında yaşadıkları sorunları en aza indirerek toplumun bir parçası olmaya aday olan yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları ülkede konuşulan ana dili öğrenme süreçlerinin daha verimli gerçekleşmesini sağlamak ve süreci kısaltmak açısından önemlidir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Ortaokullarda eğitim gören yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde, öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amacıyla gerçekleştirilen bu çalışma nitel araştırma modellerinden bütüncül tek durum desenli betimsel durum çalışmasıdır. Çalışma için seçilen tek durum desenli betimsel durum modelinde araştırmaya konu olan kavramın, olayın, kişinin veya nesnenin; kendi şartlarında ve var olduğu gibi betimlenmesi amaçlanmaktadır. Olayları ya da kavramları herhangi bir şekilde etkilemeye veya değiştirmeye çaba sarf edilmez (Karasar, 2020).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında Ordu ili Ünye ilçesinde ortaokullarda görev yapmakta olan ve yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğretiminde görev alan 15 Türkçe öğretmeni oluşturmaktadır. Öğretmenlerin çalışma grubunda yer alma ölçütü yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe eğitimi veriyor ya da geçmişte vermiş olmasıdır.

Veri Toplama Aracı

Bu araştırmanın amacına en uygun tekniğin görüşme tekniği olduğu görülmüştür. Nitel araştırmalarda en çok kullanılan veri toplama aracı görüşme sorularıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşme tekniği araştırmacı ile araştırmanın merkezi durumunda bulunan kişi arasında geçen sözlü iletişim şeklidir. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği belirli bir seviyede standartlık ve öte yandan sahip olduğu esneklik sayesinde sosyal bilimler araştırmalarına daha uygun bir teknik olarak öne çıkmaktadır (Türnüklü, 2000). Bu teknikte görüşmeyi yapan araştırmacı hazırlamış olduğu konu ya başlı kalarak önceden belirlenmiş soruları sorarken, daha derinlemesine veri toplamak üzere ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Bu araştırmada, araştırmacı tarafından literatür taraması yapılarak görüşme soruları oluşturulmuş ve uzman görüşüne sunulmuştur. Uzman tarafından da onay alındıktan sonra demografik verilerin eklenmesi ile veri toplama aracı uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Verilerin Toplanması

Çalışma grubunun görüşme formunun uygulanması esnasında verdikleri yanıtlar araştırmacı tarafından kısaltılmıştır. Kısaltmalar yapıldıktan sonra katılımcılara görüşme tutanağının son hali teyit ettirilmiştir. Böylelikle araştırmacının yanlış anlama ihtimali ortadan kaldırılmıştır. Katılımcıların her biri ile yapılan görüşmeler ortalama 30 dakika sürmüştür. Görüşmeye katılan öğretmenin kimliğini afişe edecek herhangi bir bilgi görüşme tutanaklarına kaydedilmemiştir. Araştırmacı, görüşme yaptığı katılımcıyı görüşmeye başlamadan önce kişisel bilgilerinin nasıl korunacağı hakkında sözlü olarak bilgilendirerek, görüşmelerde katılımcının görüşünü çekinmeden dile getirmesini istemiştir. Görüşmelerde katılımcıların kullandıkları ifadeler araştırmacı tarafından kodlanarak Ö1, Ö2 vb. şeklinde kodlanmıştır.

Verilerin Analizi

Görüşme formunun uygulanması ile elde edilen verilere içerik analizi tekniği uygulanmıştır. İçerik analizi nitel verilerin nicelleştirilmesi süreci olarak ifade edilebilir. İçerik analizi yaklaşımının temelinde görüşme içeriğinin incelenerek sıklıkla kullanılan ifadelerden kodlar oluşturulması ve bu kodların kategorize edilmesi, bu kodların kullanım sıklığının rapor edilmesi yer almaktadır. (Hepkul, 2002). İçerik analizi "sistematiik" ve "tarafsız" olmalıdır (Koçak ve Arun, 2006).

Araştırmada toplanan verilerde sıklıkla yer alan ifadelerden elde edilen kodlar benzer ifadelerle birlikte kategorize edilmiş ve katılımcıların görüşlerinin yer aldığı ifadelere dikkat çekilerek görüşlere bulgu niteliği kazandırılmıştır.

BULGULAR

Araştırmanın çalışma grubunda yer alan öğretmenlere yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimi konusunda yaşadıkları temel sorunların neler olduğu sorulduğunda verdikleri yanıtlardan elde edilen kodlar ve bu kodların toplandığı kategoriler Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Yabancı Uyruklu Öğrencilere Türkçe Öğretimi Esnasında Yaşanan Temel Sorunlara İlişkin Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kodlar	f
Ruhsal durum	Kaygı	4
	İlgisizlik	4
	Önyargı	3
Uyum sorunları	Dışlanmışlık	4
	Kültür farkı	2
	Dil yapısı farklılığı	2
Sistemsel sorunlar	Sistemi öğrenme	2
	Denklik hatası	2

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğretiminde yaşanan temel sorunlara ilişkin görüşlerinden 8 farklı kod ve 3 farklı kategori oluşturulduğu görülmektedir. Elde edilen kategoriler sırasıyla “ruhsal durum” ($f=11$), “uyum sorunları” ($f=8$) ve “sistemsel sorunlar” ($f=4$) şeklinde belirlenmiştir. Aşağıda bu kategorilerine göre katılımcı görüşlerinden bazılarına yer verilmiştir.

Katılımcıların görüşlerinden elde edilen kodlardan elde edilen **ruhsal durum** ($f=11$) kategorisine dahil edilen bazı görüşler şunlardır:

“Yabancı uyruklu öğrenciler doğru yanıt verememe kaygısı yaşadıklarından derslerde hiç katılım göstermiyorlar” (Ö3, Ö17).

“Yabancı uyruklu öğrencilerimin çoğunda Türkçeye ve derslere yönelik bir ilgisizlik hakim” (Ö10, Ö12).

“Yabancı uyruklu öğrenciler hem Türkçeye hem de Türkiye’ye karşı ön yargı sahibi ve ilgisizler” (Ö13, Ö14).

Uyum sorunları ($f=8$) kategorisinde yer alan kodları içeren bazı görüşler şu şekildedir:

“Yabancı uyruklu öğrenciler genellikle dışlanmışlık hissediyorlar. Bu durum onların ruhsal olarak okula karşı olumlu düşünceler pekiştirmesine engel oluyor” (Ö1, Ö12, Ö15).

“Yabancı uyruklu öğrencinin ana dili ile Türkçe’nin yapısal farklılıklarının çok olması (alfabe, sesler vb.) öğrencinin öğrenimini çok zorlaştırıyor” (Ö4, K13).

“Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe konuşamamalarının yanında Türkçe okuyup-yazamıyor olmaları da öğrenmelerinde büyük bir engel oluşturuyor.” (Ö6).

“Yabancı uyruklu ailelerin kültür farkları nedeniyle öğrencilerin okula ve eğitime bakış açısı çok farklı” (Ö8).

Bu tabloda yer alan **sistemsel sorunlar** ($f=4$) kategorisinde değerlendirilen görüşlere örnek olan bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

“Yabancı uyruklu öğrencilere yapılan denklik işleminde Türkçe bilgisinin göz ardı edilerek normal sınıflara denklik yapılması öğrencinin doğru sınıfta yer almasına engel oluyor” (Ö11).

“Öğrenciler bizim eğitim sistemini anlamadıkları için derste başarısız olduğunu zannedip derse olan ilgisini yitirebiliyor” (Ö9).

Katılımcıların ifade etmiş oldukları görüşlerin en çok *ruhsal durum* kategorisi altında bulunduğu görülmektedir. Buna göre yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerine Türkçe öğretiminde yaşanan temel sorunlar arasında en sık karşılaşılan sorun öğrencinin ruhsal durumunun öğrenmeye uygun olmaması olduğu söylenebilir. Yabancı uyruklu öğrencilerin yaşadıkları çeşitli *uyum sorunlarının* da Türkçe öğrenimleri önünde bir engel olduğunu söylemek mümkündür. Aynı zamanda yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin Türkçe öğrenimi esnasında çeşitli *sistemsel sorunların* varlığından da söz edilebilir.

Ortaokulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeye karşı tutumlarına yönelik öğretmen görüşleri incelendiğinde ortaya çıkan kodlar ve bu kodlardan elde edilen kategorilere ilişkin veriler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 1

Yabancı Uyruklu Ortaokul Öğrencilerinin Türkçe Öğrenme Tutumlarına Ait Kodlar ve Kategoriler

Kategori	Kodlar	f
Motivasyon	İsteksiz	7
	İstekli	6
	Zamanla artış	4
Toplum	Geldikleri ülke etkisi	3
	Aile ilgisi	2

Tablo 2’de yer alan veriler incelendiğinde, yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeye karşı tutumları ile ilgili katılımcı görüşlerinden 5 farklı kod ve bu kodlardan 2 farklı kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler “motivasyon” ($f=17$) ve “toplum” ($f=5$) olarak belirlenmiştir.

Yanıtlardan elde edilen **motivasyon** ($f=17$) kategorisi altında yer alan görüşlerden bazıları şöyledir:

“Yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe öğrenmek konusunda istekli değiller” (Ö1, Ö2, Ö10, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15).

“Yabancı uyruklu öğrenciler Türkçe öğrenmek konusunda istekliler” (Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö9)

“Zamanla ilgileri artıyor. Hiç Türkçe bilmedikleri için bir süre ilgisiz oluyorlar. Türkçe öğrendikçe öğrenmeye karşı ilgileri artıyor” (Ö3, Ö8, Ö11, Ö12).

Toplum ($f=5$) kategorisindeki görüşlerden öne çıkan bazıları aşağıda verilmiştir:

“Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenme konusundaki tutumları geldikleri ülkeye göre çok değişiyor” (K2, K11).

“Yabancı uyruklu öğrencilerin tutumu ailelerinin tutumuna göre değişiyor. Aileleri ilgiliyse, ailelerinde Türkçe konuşan varsa genelde öğrenciler de istekli oluyorlar.” (Ö9)

Katılımcıların, ortaokulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarına ilişkin görüşlerinin büyük ölçüde *motivasyon* kategorisi altında toplandığı görülmektedir. Ancak bu kategori altında neredeyse eşit sayıda *isteksizlik* ve *istekli* olma kodunun yer alması dikkat çekicidir. Buna göre yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerinin Türkçe öğrenme konusunda istekli ya da isteksiz olmasına dair bir yargıya varılamamaktadır. Bununla birlikte yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçeye ilişkin tutumların *toplumsal unsurlardan* etkilendiğini söylemek mümkündür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, ortaokulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğretiminde, öğrencinin ailenin etkisine yönelik görüşlerinden elde edilen kodlar ve kategoriler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 2

Yabancı Uyruklu Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Ailenin Etkisine Ait Kodlar Ve Kategoriler

Kategori	Kodlar	f
Fayda	Teşvik	7
	Güdüleme	4
	Eğitime destek	4
Zarar	İlgisizlik	5
	Türkçe yetersizliği	5
	Dışlanma	2

Tablo 3'teki veriler incelendiğinde, çalışma grubundaki öğretmenlerin, yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde ailenin etkisine dair görüşlerinden elde edilen 6 farklı kod olduğu, bu kodların 2 kategoride değerlendirildiği görülmektedir. Bu kategoriler "faydalı" ($f=15$) ve "zararlı" ($f=12$) şeklinde oluşmuştur.

Yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde ailenin etkisine dair kodlardan **faydalı** ($f=15$) olarak değerlendirilen kodları içeren görüşlerden bazıları aşağıda verilmiştir:

"Türkiye'de iş-güç sahibi olan veliler öğrencilerinin Türkçe öğrenmesi konusunda öğrenciyi teşvik ediyor. Bu durum öğrencinin öğrenmesini çok kolaylaştırıyor" (Ö3, Ö13).

"Ailenin eğitim seviyesi yüksek ise öğrenciyi de sürekli teşvik ediyorlar. Bu durumda işimiz çok kolaylaşıyor" (Ö7).

"Babası doktor olan Iraklı bir öğrencim vardı. Tabi çocuğun da eğitime karşı bakışı başka oluyor. Bu da Türkçe öğrenme konusunda öğrenciyi güdümlüyor" (Ö8).

"Eğer öğrencinin annesi babası Türkçe biliyorsa çocuk da öğrenmek için kendi kendini güdümlüyor resmen. Sürekli gelip sorular soruyor" (Ö11).

"Aslında aynı bizde olduğu gibi bu durum. Çocuğun ailesi çocuğun okumasına karşı istekliyse çocuğun okumasına destek oluyor. Bu destek Türkçe öğrenmesini desteklemekle başlıyor tabi" (Ö15).

"Öğrencimin birinin ablaları Türkiye'ye geldikten 1 yıl sonra burada mezun olmuşlar. Şimdi çalışıyorlar. Hatta sanırım ablalardan biri bir Türk ile evli. Ablaları çocuğa çok destek oluyorlar okul konusunda" (Ö13).

Ortaokulda okuyan yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretimine ailelerin etkisi konusunda **zararlı** ($f=12$) olarak değerlendirilen kodları içeren görüşlerden dikkat çeken bazıları şöyle:

"Genellikle veliler öğrencilerin eğitimi konusunda çok ilgisiz" (Ö1, Ö5)

"Öğrencinin ailesi ilgisizse ne yaparsam yapayım çocuk da ilgisiz oluyor" (Ö14).

"Ailelerinden çok katkı alamıyorum çünkü birçok öğrencinin ailesinde Türkçe bilen yok" (Ö4, Ö6).

"Garip gelebilir ama bunu bir öğrencimde fark ettim. Öğrenci Türkçe konuştuğu için evde dışlanıyor. Çocuk çok arada kalmıştı. Sanırım ailesi çok milliyetçi bir görüşe falan sahip" (Ö9).

Katılımcıların görüşlerinden yola çıkılarak elde edilen görüşlerin daha çok *faydalı* kategorisi altında toplandığı görülebilir ancak *zararlı* kategorisi altında da faydalı kategorisine epey yakın sayıda görüş olduğu görülmektedir. Buna göre yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde aile etkisinin daha çok olumlu olduğu söylenebilir.

Katılımcılara yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğretiminde, okulda aynı dili konuşan öğrencilerin etkisi sorulmuş ve elde edilen görüşlerden ortaya çıkan kodlar ve kategoriler Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 3

Yabancı Uyruklu Öğrencilere Türkçe Öğretiminde Okulda Aynı Dili Konuşan Öğrencilerin Etkisine İlişkin Kodlar Ve Kategoriler

Kategori	Kodlar	f
Olumlu	Tercüme	9
	Teşvik	4
	Güven	2
Olumsuz	Soyutlanma	4
	Sosyalleşememe	1

Tablo 4'teki verilere bakıldığında yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde, öğrenci ile aynı dili konuşan öğrencilerin etkisine dair katılımcı görüşlerinin 5 farklı kod ürettiği ve bu kodların 2 kategoride toplandığı görülmektedir. Bu kategoriler “olumlu” ($f=15$) ve “olumsuz” ($f=5$) olarak ayrılmaktadır.

Yabancı uyruklu öğrencilerle aynı dili konuşan öğrencilerin Türkçe öğretimine etkisi **olumlu** ($f=15$) olarak değerlendirilen görüşlerden bazıları şöyledir:

“Yabancı uyruklu öğrenci ile aynı dili konuşabilen ve Türkçe konuşabilen öğrencilerin tercüman olarak çok katkısı oluyor” (Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7).

“Derlerde çok sıkıştımda, aynı dili konuşan öğrenciden tercüme konusunda yardım alıyorum” (Ö2, Ö9).

“Öğrenci ile aynı ülkeden bir arkadaşı olmasının en önemli avantajı, iyi olan akranlarının durumu öğrenciyi teşvik ediyor” (Ö11, Ö14).

“Öğrenci kendisi ile aynı dili konuşan birileri olduğunda kendini daha güvende hissediyor. Bu da derse karşı güdülenmesini artırıyor” (Ö13).

Aynı soruda verilen yanıtlardan **olumsuz** ($f=5$) olarak değerlendirilen görüşlerden öne çıkan bir yanıt şöyledir:

“Aynı dili konuşan öğrenciler, yeni gelen öğrenciyi diğerlerinden soyutlayarak gruplaşmaya çalışıyorlar. Soyutlanan öğrencinin Türkçe öğrenme isteği de düşük oluyor” (Ö5, Ö8).

Katılımcı görüşlerinin çok büyük bir kısmının *olumlu* kategorisinde bulunduğu göze çarpmaktadır. Az sayıda *olumsuz* kategorisinde yanıt olsa da bu sayı *olumlu* kategorisinin çok gerisindedir. Buna göre yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde, öğrenci ile aynı dili konuşan öğrencilerin etkisinin *olumlu* olduğu söylenebilir. Özellikle öğrencinin Türkiye'deki ilk zamanlarında iletişim sorunları esnasında öğretmenlerin, aynı dili konuşan öğrencileri tercüman olarak kullanarak iletişim sağlamları öğretmenler tarafından *olumlu* bir durum olarak değerlendirilmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Ortaokulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğretiminde öğretmenlerin yaşadıkları sorunları belirlemek amacıyla yürütülen bu çalışmada, katılımcılara sorulan sorulara verdikleri yanıtlar içerik olarak analiz edilmiş, elde edilen bulgular neticesinde çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Katılımcılara, yabancı uyruklu ortaokul öğrencilerine Türkçe öğretimi esnasında yaşadıkları temel sorunlar sorulduğunda elde edilen bulgulara göre yabancı uyruklu öğrencilerin ruhsal sorunlarının Türkçe öğretiminde en büyük sorunlardan biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin ruhsal durumunu kaygılar, ilgisizlik ve önyargının etkilediği söylenebilir. Ayrıca yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde öğrencinin uyum sorunları ve sistemsel sorunlar da yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Aytaç (2021) yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimde yaşadıkları sorunların başında eğitim sistemine uyum sağlayamama ve psikolojik sorunlar yaşandığı sonucuna ulaşmıştır. Buna benzer şekilde Ana (2020) yaptığı araştırmanın sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal uyum sırasında çeşitli ruhsal sorunlar yaşadıklarını, bu sorunlar nedeniyle de Türkçe öğrenmekte zorluk yaşadıklarını ifade etmiştir. Araştırmaların bu yönleriyle benzer oldukları görülmektedir.

Çalışma grubuna dahil olan öğretmenlerin ortaokulda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenmeye yönelik tutumlarına ilişkin görüşlerinden elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin Türkçe öğrenmeye karşı isteklerinin genellemesinin mümkün olmadığı, öğrencilerin Türkçe öğrenme isteklerinin zamanla belirginleştiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca öğrencilerin geldikleri ülkeye göre Türkçe öğrenme eğilimlerinin farklılaştığı, ailelerin bu istek üzerinde etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Güngör (2015) yaptığı çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerin ilgisizliğinin öğrenmeleri üzerindeki olumsuz etkilerini bulgularla ortaya koymuştur. Aynı şekilde Yiğit (2015)

araştırmasının sonucunda yabancı uyruklu öğrencilerde motivasyon eksikliği ve derslere karşı ilgisizlik olduğu ve zamanla bu motivasyonun arttığı sonuçlarına ulaşmıştır. Yapılan araştırmalardan da görüleceği üzere yabancı uyruklu öğrenciler eğitim sistemine ilk dahil olduklarında gerek dil bilgisi gerekse kültür uyumunu henüz sağlayamadıkları için motivasyonlarının düşük olduğu ancak zamanla dil öğrenimleri arttıkça ilgi ve motivasyonlarının da arttığını söylemek mümkündür.

Araştırmanın bir diğer alt amacına uygun olarak elde edilen bulgulara göre, yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde ailelerinin olumlu desteğinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Drolia, Sifaki, Papadakis ve Kalogiannakis (2020) yaptıkları çalışmada göçmen ailelerin, çocukların dil eğitiminde önemli bir destekleyici olduklarını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte ailelerin dil yetersizliğinin öğretmenlerin karşısına bir sorun olarak çıktığını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur (Şimirci ve Dilmaç, 2018). Araştırmanın sonucunda elde edilen sonuçların alan yazındaki bu çalışmalarla örtüştüğü görülmüştür.

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, ortaokulda okuyan yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların çözümünde, öğrenci ile aynı dili konuşan bir akranının katkısının olumlu yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazında yabancı uyruklu öğrencilere yapılan öğretimlerde, öğrenci ile aynı dili konuşan öğrencilerin bu bağlamda değerlendirildiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak Egeli ve Barut'un (2020) yapmış oldukları çalışmada katılımcılar yabancı uyruklu öğrencilerle aynı dili konuşan öğrencilerin varlığının öğrencinin Türkçe öğrenmesini kolaylaştırdığı, öğrencilerin birbirlerine yardım ederek süreci hızlandığını belirtmişlerdir. Bu bulgunun araştırmanın sonucu ile örtüştüğü görülmüştür.

ÖNERİLER

Ortaokullarda öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilere Türkçe öğretiminde yaşanan sorunların belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmanın sonuçlarına göre araştırmacılara ve uygulayıcılara çeşitli öneriler getirilmiştir. Buna göre:

Araştırmacılara;

- Aynı konuyu öğrencilerin görüşlerine göre gerçekleştirip sonuçların benzerliğinin tartışılması önerilir.
- Araştırma bulgularında çelişkili olarak görülen “Yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe öğrenimi hakkındaki tutumları” konusunun, nedenleri ile birlikte araştırılması önerilir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin oryantasyon eğitiminin Türkçe öğrenimi üzerindeki etkileri araştırılarak, bu eğitimlerin önemi ortaya çıkarılması önerilir.

Uygulayıcılara;

- Eğitim yöneticilerinin ve konu ile ilgili yetkililerin, Türkiye’de geçici ikamet etmesi planlanan ailelere dil ve kültür eğitimi verildikten sonra kabulünün sağlanması konusunda gerekli tedbirlerin alınması önerilir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin yoğun olduğu okullarda, Türk öğrencilere de eğitimler verilerek yabancı uyruklu öğrencilerin eğitime daha kolay uyum sağlaması konusunda tedbirler alınması önerilir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim denklikleri esnasında Türkçe seviyelerinin de ölçülmesi ve bu ölçümün sonuçlarına göre zorunlu bir Türkçe eğitimi verilmesi önerilir.
- Yabancı uyruklu öğrencilerin daha kolay uyum sağlaması adına, yabancı uyruklu öğrencilere özel görsel destekli eğitim programlarının geliştirilmesi önerilir.

KAYNAKÇA

Ana, Z. M. (2020). *Türkiye’de yaşayan yabancı uyruklu öğrencilerin sosyal uyum sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Nitel bir yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Aytaç, T. (2021). Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitim sorunlarına bir bakış: bir meta-analiz çalışması. *Millî Eğitim Dergisi*, 50(1), 173-193.

- Bernard, A. ve Perales, F. (2020). Is migration a learned behavior? Understanding the impact of past migration on future migration. *Population and Development Review*, 47, 449-474.
- Boz, D. (2016). Dış Göçler Olgusu ve Etkisi: Türkiye-Suriye Üzerine Bir İnceleme. *Sosyoekonomi*, 24(30), 147-154.
- Demir, M. (2020). Milli eğitime bağlı devlet okullarında yabancı uyruklu öğrencilerin sorunlarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Yüksek Lisans Tezi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Dikici, E. (2021). Göç, entegrasyon ve eğitim eksenli: Birleşik Krallık'taki Türkler. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 969-990.
- Droliya, M., Sifaki, E., Papadakis, S. ve Kalogiannakis, M. (2020). An overview of mobile learning for refugee students: Juxtaposing refugee needs with mobile applications' characteristics. *Challenges*, 11(2), 31.
- Egeli, S. ve Barut, Y. (2020). Anadili Türkçe olmayan yabancı uyruklu öğrencilerin okul ortamında yaşadıkları problemler. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(3), 171-179.
- Günay, E., Atılgan, D. ve Serin, E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Güngör, F. (2015). *Yabancı uyruklu ilköğretim öğrencilerinin eğitim-öğretiminde yaşanan sorunlara ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Hepkul, A. (2002). Bir Sosyal Bilim Araştırma Yöntemi Olarak İçerik Analizi. *Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1-12.
- Juang, L. ve Schachner, M. (2020). Cultural diversity, migration and education. *Int J Psychol*, 55(5), 695-701.
- Karasar, N. (2020). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara: Nobel Akademik.
- Koçak, A. ve Arun, Ö. (2006). İçerik Analizi Çalışmalarında Örneklem Sorunu . *Selçuk İletişim*, 21-28.
- Şimşir, Z. ve Dilmaç, B. (2018). Yabancı uyruklu öğrencilerin eğitim gördüğü okullarda öğretmenlerin karşılaştığı sorunlar ve çözüm önerileri. *İlköğretim Online*, 17(2), 1116-1134.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2016). *Yıllık Göç Raporları*. Ankara: T.C. İçişleri Bakanlığı. 11 2020 tarihinde https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/YillikGocRaporlari/2016_yiik_goc_raporu_haziran.pdf adresinden alındı
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 543-559.
- Yaman, Y. E. (2020). Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Türkçe Öğrenme Nedenleri Süreçte Karşılaştıkları Sorunlar ve Türkçe Öğrenmelerinin Sosyal Hayatlarına Yansımaları. *Yüksek Lisans Tezi*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi.
- Yiğit, T. (2015). *Uygulamalar ve sorunlar bağlamında Türkiye'de sığınmacı çocukların eğitimi: Kırşehir ve Nevşehir örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.